

TÖRTÉNELMI SZEMLÉ

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

2019 | 1. SZÁM
LXI. ÉVFOLYAM

Sófalvi András
A Német Lovagrend várépítő tevékenysége a Barcaságban

E. Kovács Péter
A Habsburg hercegek szentföldi utazásai

C. Tóth Norbert
Tolvajok és rablók 1393-ban Szabolcs megyében

Pótó Júlia
Atlaszok és testek.
Anatómiai testkonstrukciók a 20. század elején

Turbucz Dávid
Horthy Miklós a fiumei Haditengerészeti Akadémián

Bartha Ákos
Bajcsy-Zsilinszky Endre fogságban és az ellenállás élén (1944)

TARTALOMJEGYZÉK

LXI. évfolyam, 2019. 1. szám

TANULMÁNY

Sófalvi András · A Német Lovagrend várépítő tevékenysége a Barcaságban	5
E. Kovács Péter · A Habsburg hercegek szentföldi utazásai	17
Pótó Júlia · Atlaszok és testek. Anatómiai testkonstrukciók a 20. század elején	39
Turbucz Dávid · „Mi tagadás, nem tartoztam a szorgalmas tanulók közé”.	
Horthy Miklós a fiumei Haditengerészeti Akadémián	61
Bartha Ákos · Bajcsy-Zsilinszky Endre fogságban és az ellenállás élén (1944)	75

MŰHELY

Kováts Antal András · A budapesti svájci képviselő története	115
Horváth Csaba Sándor · Két világrendszeren átívelő vasúti vállalat, a GYSEV	123

FORRÁS

C. Tóth Norbert · Tolvajok és rablók 1393-ban Szabolcs megyében	149
---	-----

FORRÁS

TOLVAJOK ÉS RABLÓK 1393-BAN SZABOLCS MEGYÉBEN

C. TÓTH NORBERT

THIEFS AND ROBBERS IN SZABOLCS COUNTY IN 1393

In the second half of October 1393, a judicial assembly (*congregatio generalis*) was held upon the order of King Sigismund for the nobility and other people, of whatever condition, of the counties of Szabolcs and Bereg. The chief aim of the assembly was the proscription (*proscriptio*) of the local malefactors. The ensuing list (*registrum*) was put up by the county authorities, that is, the *ispán* or his deputy and the county magistrates, and the twelve jurors (*iuratus assessor*) elected for the occasion, and then put to writing by the person who was in charge of the whole congregation. The charter so drafted was at the same time regarded as a letter of sentence, for each of the persons whose name was contained therein was consequently treated as a public malefactor, who could be captured, killed or otherwise punished at will. The newly discovered source analysed in the present paper is an important one in several regards. Alongside containing, quite naturally, the names of thieves and robbers, as well as their concealers, it also gives the names of the persons constituting the county authorities and the body of jurors. Its importance lies primarily in this latter, for no noble magistrate of Szabolcs county is known to us from the period between 1386 and 1398. The paper analyses the careers of these noble magistrates and jurors, determining their place within the local noble society. The convicts who figure in the list have been examined according to a cluster of criteria (legal status, place of residence, crimes committed). Moreover, as two similar lists of proscription have survived from the years 1399 and 1435, it was possible to make comparisons both between the respective bodies of jurors and the social groups of „criminal society”.

Keywords: reign of King Sigismund, letter of proscription, Szabolcs and Bereg county, county authorities, malefactors

Zsigmond király parancsára 1393 októberének második felében bírói közgyűlést tartottak Szabolcs és Bereg megyében a nemesség, valamint minden más helyzetű és állapotú lakos számára.¹ A *congregatio generalis* meglehetősen régi bíraskodási forma volt, ahol az országy egyik nagybírója (nádor, országbíró, bán, erdélyi vajda), báró vagy megyés ispán királyi parancsra – amit vagy feltüntettek az oklevélben, vagy nem – általában két megye lakosainak

C. Tóth Norbert, főmunkatárs, Magyar Tudományos Akadémia – Hadtörténelmi Intézet és Múzeum – Szegedi Tudományegyetem – Magyar Nemzeti Levéltár Magyar Medievisztikai Kutatócsoport.

¹ C. Tóth Norbert: *Szabolcs megye működése a Zsigmond-korban*. Nyíregyháza, 2008. 115.

részvételével, helyben bíraskodott. Noha a megyei nemesség érdekében hívták össze, sohasem a megye tartotta.² Ez jól látszik abból is, hogy az itt kibocsátott oklevelek mindig a gyűlést levezető bíró nevében keltek. Ezen alkalmak egyik fő célja a nemesek kisebb-nagyobb peres ügyeinek megtárgyalása mellett a megyebeli gonosztevők levelesítése (*proscriptio*) volt. A jegyzéket (*registrum*) a megye hatósága, azaz az ispán vagy alispán és a szolgabírák, valamint az ez alkalomra megválasztott 12 esküdt ülnök állította össze, amelyet aztán a közgyűlést levezető személy foglalt hivatalos dokumentumba. Az így keletkezett oklevél egyúttal ítéletlevél is volt, mivel akinek neve benne szerepelt, az ettől kezdve „nyilvánvaló gonosztevőnek” minősült, és bárkinek (nemesnek) jogában állt elfogni vagy megölni, illetve bármi módon megbüntetni. És ami a lényeg, mindezt büntetlenül tehetette.³ *Registrum* vagy levelesítő oklevél az 1346 és 1512 közötti időszakból a közgyűlések töredékéről maradt fenn: összesen 34 darabot ismer a kutatás.⁴ Szabolcs megye gonosztevőinek valamilyen formában történt összeírása eddig 1346-ból, 1349-ből, 1399-ből és 1435-ből volt ismeretes.⁵ E listához csatlakozik a mostani, újonnan előkerült szabolcsi oklevél.

Az 1393. évi közgyűlést a korábbi és későbbi szokásoknak is megfelelően Szabolcs és Bereg megyéknek közösen, Karász falu mellett – a bevált helyszínen – tartották.⁶ A kezdetét október 13-ra, Gál-nap előtti hétfőre tűzték ki, az első Ilsvai Leusták nádor nevében kelt közgyűlési oklevelet a kezdő nap utáni 12. napról, október 24-ről, míg az utolsót a 20. napról, november 1-jéről ismerjük.⁷ Az ülésezés a kihirdetésnek megfelelően Gál-nap környékén elkezdődött, mivel október 22-én már Karászon bocsátottak ki a nádor nevében oklevelet, de még nem a közgyűléshez kapcsolódóan.⁸ Az ekkori szokásokkal ellentétben ezúttal rövid ideig maga a nádor, Ilsvai Leusták is jelen volt.⁹ A *congregatio* vége felé mindkét megye részére egy-egy regisztrumba összeírták a közgyűlésen elítélték a gonosztevőket, majd e listát ítéletlevélbe foglalták. Az erről szóló nádori kiadvány azonban csak Szabolcs megye esetében maradt fenn, ezt 1393. október 28-án állították ki.¹⁰ A most felfedezett forrás több szempontból is fontos: tartalmazza a tolvajok és rablók, illetve azok rejtegetőinek neve mellett a megyei hatóság tagjainak és a tizenkét esküdt ülnöknek a nevét is. A levelesítő jegyzék

² Tringli István: Pest megye a késő középkorban. In: *Pest Megye Monográfiája*. I/2. Főszerk. Kosáry Domokos. Bp., 2001. 172.

³ Minderre lásd Tringli István: Jagelló-kori levelesítő jegyzék Zalából. *Levéltári Közlemények* 69 (1998) 10–15. (Az idézőjeles kifejezésre lásd 15.); Solymosi László: Szabolcs és Bereg vármegye gonosztevőinek lajstroma 1435-ből. In: *A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve*. XLII. Főszerk. Németh Péter. Nyíregyháza, 2000.

⁴ Tringli: Jagelló-kori levelesítő jegyzék, 31.

⁵ Uo.

⁶ Gábor Gyula: *A megyei intézmény alakulása és működése Nagy Lajos alatt*. Bp., 1908. 127–139.; C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 115–117., 142.

⁷ C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 115.

⁸ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár (= MNL OL DL) 52797.

⁹ A nádor 1393. október 24-én Karászon tartózkodott, legalábbis az oklevelet zöld viaszba nyomott pecséttel erősítették meg. *Zsigmondkori Oklevéltár*. I–XIII. (1387–1426.) Összeáll. Mályusz Elemér et al. Bp., 1951–2017. [A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 1, 3–4., 22., 25., 27., 32., 37., 39, 41., 43., 49., 52., 55.] (= ZsO) I. 3164. sz.

¹⁰ MNL OL DL 105551. A Szabolcs megye hatóságának működéséről szóló könyvem írásakor az oklevél valamiért elkerülte a figyelmet, illetve a közgyűlés időszakába eső oklevelek átnézésekor nem került elő. Szövegét lásd a Függelékben.

különös jelentőségét ez utóbbiak adják: 1386 és 1398 között ugyanis egyetlenegy szabolcsi szolgabíró nevét sem tudtuk.¹¹ Ezek ismeretében lehetőségünk nyílik az 1393. és 1399. évi jegyzékek esküdtnévsorainak összehasonlítására. Az esküdt ülnököket mindig az adott közgyűlés idejére választották meg, így szerepük annak bezárásával véget is ért. Mivel választott pozícióról van szó, áruklodó, hogy a megyebeli nemesség kire testálta bizalmát. Mielőtt ismertetném személyüket, nézzük először a megyei hatóság tagjait.

A levelesítő jegyzékben a megyei tisztikarból – szokatlan módon – nem az alispán, Baldoni Péter (1393–1396), hanem az ispán, Kusalyi Jakcs fia, István neve szerepel. Mindez, mivel eddigi tudásunk szerint Jakcs másik fia, György viselte az ispánságot (1392–1402),¹² azt is jelenti, hogy csakúgy, mint korábban a kincstartóságot,¹³ Szabolcs megye ispánságát is közösen nyerték el a Kusalyiak, illetve István személyesen volt jelen a közgyűlésen. Az ispán után felsorolják a négy szolgabírót. Az első helyen Baktai Gergely áll, aki később mindkét megye alispánságát viselte: Szabolcsban 1409-ben, 1416–1420 és 1427–1431, Beregben pedig 1420–1426 között, mindkét helyen Pálóci Máté familiárisaként.¹⁴ Szolgabírói hivatala egyfelől jól kiegészíti eddigi tudásunkat személyével kapcsolatban, másfelől illeszkedik családjának hagyományaihoz is: Gergely hasonnevű nagyapja 1379-ben szintén szolgabíróként tevékenykedett.¹⁵ A sorban második Ibronyi¹⁶ Pál fia, János, akiről alig tudunk valamit: apja, Albert fia, Pál 1367-ben és 1379-ben szintén a megye szolgabírája volt.¹⁷ Az említett Albert – valószínűsíthető – testvéreitől, Mihálytól és Miklóstól származik a Kemecei család¹⁸ (róluk lesz még szó). Ibronyi János 1393-ban kijelölt királyi emberként,¹⁹ 1398-ban pedig egy birtokzálogosítási ügyben²⁰ tűnik fel. 1406-ban még élt, ekkor az Ibrányiak tanúja volt egy birtokperben,²¹ illetve a Bacskai család tagjai vallották ügyvédjüknek.²² A harmadik szolgál

¹¹ Vö. Piti Ferenc: *Szabolcs megye hatóságának oklevelei I. (1284–1386)*. Szeged–Nyíregyháza, 2004. (A nyíregyházi Jósza András Múzeum Kiadványai 55) (= Szabolcs I.) 16.; C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 66.

¹² Tisztségviselésükre lásd C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 30–31.

¹³ Engel Pál: *Magyarország világi archontológiája 1301–1457*. I–II. Bp., 1996. (História Könyvtár. Kronológiák, Adattárak 5) (= Arch. 1301–1457.) I. 52.

¹⁴ C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 44–51.; Neumann Tibor: *Bereg megye hatóságának oklevelei (1299–1526)*. Nyíregyháza, 2006. (Szabolcs-szatmár-beregi Szemle füzetek 3) (= Bereg) 17.

¹⁵ Szabolcs I. 15.

¹⁶ A forrásban írásképe szerint az „Ibrán” településnév szerepel, de a Péc nembeli Ibrányi családhoz sem Pál, sem pedig János keresztnévű családtag nem tartozott. Vö. Németh Péter: A Péc nembeli Ibrányiak. In: *Szabolcs-szatmár-beregi Levéltár Évkönyv*. XVIII. Sorozatszerk. Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 2008. 145. Ezzel szemben az Ibronyi családfán mindketten megtalálhatók. Lásd Engel Pál: *Középkori magyar genealógia*. In: *Magyar középkori adattár*. CD-ROM. Bp., 2001. (Arcanum Digitéka) (= Geneológia) Kemecei (Ibronyi, Szabolcs m.).

¹⁷ Szabolcs I. 15. Egyik oklevélben sincsen konkrétan kitéve a szolgabírói címe („unum ex nobis” [MNL OL DL 96430.; Szabolcs I. 623. sz.] és „consocium” [MNL OL DL 52288., 677. sz.]), de az jó eséllyel vélelmezhető.

¹⁸ Genealógia, Kemecei (Ibronyi, Szabolcs m.); C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 190.

¹⁹ C. Tóth Norbert: *A leleszi konvent Statutoriae sorozatának 1387–1410 közötti oklevelei (Pótlás a Zsigmondkori Oklevéltár I–II. kötetéhez)*. Nyíregyháza, 2006. (A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Levéltár Kiadványai II. Közlemények 36) (= Lelesz III.) 34/52. sz.

²⁰ ZsO I. 5347. sz.

²¹ Lelesz III. 86/156. sz.

²² C. Tóth Norbert: *A leleszi konvent országos levéltárában lévő Acta anni sorozatának oklevelei, II. közlemény 1400–1410. (Pótlás a Zsigmondkori Oklevéltár II. kötetéhez)*. In: *A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve*. XLVIII. Főszerk. Dám László. Nyíregyháza, 2006. (= Lelesz II.) 378. 152. sz.

bíró, a Szatmár megyei Panyolai²³ Péter fia, János, aki birtoka, Semjén révén kötődött Szabolcs megyéhez. A forrásokban az 1340-es évektől szerepel a neve, utolsó említését 1405-ből ismerjük.²⁴ Testvére az 1360-as évek második felében szatmári alispánságot viselt.²⁵ A legnehezebb helyzetben a negyedik szolgabíró személyének pontosításakor vagyunk. Egyeki²⁶ András fia, Demeterről forrásaink hasonlóképpen keveset árulnak el, mint Ibronyiról: az 1393. évi feltűnése előtt 1390-ben egy birtok felosztása során szerepelt mint kijelölt királyi ember.²⁷ Az 1399-ben szabolcsi szolgabíróként szereplő Egyeki Illésnek²⁸ távoli rokona.²⁹ A négy szolgabíró személyéről megtudható adataink minden tekintetben illeszkednek az eddig megismert, a Zsigmondkorban³⁰ szolgabírói tisztséget viselt társaikhoz: vagyonuk alapján a megyei birtokos társadalom középmezőnyének alsó felében, vagy még inkább az alatt helyezkedtek el, ősük ugyanakkor a megyei nemesség megbecsült tagjai voltak, tisztviselésük pedig családi hagyományon alapult.

Az esküdtülnöki lista elején – korántsem véletlenül – az Aba nembeli³¹ Debrői Istvánt találjuk, akinek karrierje a következő évtizedben ívelt magasra, hogy aztán ugyanolyan mélyre zuhanjon: 1395-ben már a királyi udvarban találjuk, 1398 és 1401 között pedig Zsigmond király egyik kincstartója volt.³² A bukás 1403-ban következett be, Debrői ugyanis – az esküdti névsorban ugyancsak szereplő Csobaji Jakabbal együtt – részt vett a Zsigmond elleni lázadásban. A felkelők egyik seregének vezetőjeként a békekötés után is – az utolsók között – folytatta a harcot. A Perényi Péter vezette királyhű seregek elől a Kraszna megyei Valkó vár elfoglalásakor, 1404 tavaszán még sikerült elmenekülnie, de vagy ebben, vagy a következő évben földönfutóként fejezte be életét.³³ A Heves megyei Debrőiek Polgár és Szentmiklós birtoklása³⁴ révén voltak a Szabolcs megyei nemesség tagjai.

A következő (2.) ülnök, az ekkor már inkább Ung megyeinek tekinthető Csicseri Ormos Pál a Szabolcs megyei Berkesz, Bodon és Komoró birtokok révén rendelkezett me-

²³ Németh Péter: *A középkori Szatmár megye települései a XV. század elejéig*. Nyíregyháza, 2008. (A nyíregyházi Jósa András Múzeum Kiadványai 60) 214.

²⁴ Németh Péter: Semjén, Egyházás-, Ó-, Kis-, Nagy-, Tót- és Kállósemjén. In: *Kállósemjén*. Szerk. Németh Péter. Bp., É. n. [2002.] (Száz magyar falu) 23–35. Leszarmazási tábla; Genealógia, Balogsemjén nem 1. Kállai 4. tábla: Panyolai.

²⁵ C. Tóth Norbert: Szatmár megye archontológiája (1284–1526). In: Piti Ferenc – Neumann Tibor – C. Tóth Norbert: *Szatmár megye hatóságának oklevelei (1284–1524)*. Nyíregyháza, 2010. (A nyíregyházi Jósa András Múzeum Kiadványai 65) 29.

²⁶ A forrásban „Enyk” alakban szerepel a helység neve.

²⁷ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Fényképgyűjtemény (= MNL OL DF) 248904.

²⁸ ZsO I. 5990. sz.

²⁹ A családfát lásd C. Tóth: *Szabolcs megye működése, 177*. (1367-ben Illés és „frater”-e, Demeter nagyapja, Demeter szerepel.)

³⁰ C. Tóth: *Szabolcs megye működése, 65–67*.

³¹ Genealógia, Aba nem 5. Debrői-tarjáni ág 1. tábla: Debrői.

³² Arch. 1301–1457. I. 52., II. 57.

³³ C. Tóth Norbert: *Luxemburgi Zsigmond uralkodása, 1387–1437*. Bp., 2009. 49. 1405. november 27-én már néhai. ZsO II. 4261. sz.

³⁴ Németh Péter: *A középkori Szabolcs megye települései*. Nyíregyháza, 1997. 157., 172. (Szentmiklós 2.) Lásd még uő: A tokaji uradalom kialakulása. *Századok* 139 (2005) 432–434. 1397-ben sikertelenül próbálkozott Mácsiszeg meg-, illetve visszaszerzésével is. *Lelesz* III. 46/76. sz.

gyei érdekeltséggel.³⁵ A jelen esküdt ülnökségén kívül – jóllehet meglehetősen hosszú ideig (1358–1410) élt – más tisztségére nincsen adatunk. Ugyanakkor, ahogyan Debrői, úgy ő és testvérei is a vesztes oldalon, a Homonnaiak zászlaja alatt vettek részt az 1403. évi felkelésben. A hűtlenségüket mintegy fél évtized múltán a Pálóciak segítségével és jó néhány birtokuk elvesztésével sikerült feledtetniük Zsigmond királlyal.³⁶ E döntésüket az idő igazolta, mivel Pál egyik fia, [Komorói] András szabolcsi (1409–1416),³⁷ a másik fia, Jób pedig az ungi alispánságot (1455) nyerte el,³⁸ Pál testvérének, Istvánnak az egyik fia, László szintén a szabolcsi alispánságot (1420–1421),³⁹ a másik, János nevű pedig a borsodit (1424–1427) kapta meg a Pálóciaktól.⁴⁰

Gávai Keszeg István (3.) Gútkeled nembeli István szlavón bán, országbíró Miklós nevű fiától leszármazó,⁴¹ elsődlegesen Zemplén megyében birtokos család sarja, apja Butkai Pál. Keszeg István 1375 körül királyi udvari ifjúként bukkant fel,⁴² a szabolcsi esküdtek közé azért kerülhetett, mert családjának része volt a megyebeli Gáva birtokban.⁴³

A nemes egyszerűséggel csak – a Balogsemjén nembeli⁴⁴ – Kállói Ubul testvéreként megnevezett Mihálynak (4.) egyetlen hivatalviseléséről tudni: 1369-ben Lackfi Imre aradi alispánja volt.⁴⁵ A testvére révén történő azonosítást annak köszönhetette, hogy Ubul (azaz Tamás) nevű testvére lényegesen mozgalmasabb pályát futott be. A Lackfiak familiárisaként megismerhette az egész királyságot: küküllői, szatmári, aradi és végül vasi alispánságot viselt.⁴⁶ A korábban meghalt bátyjai közül Péter 1332-ben és 1349-ben, Miklós pedig szintén 1332-ben volt szabolcsi alispán.⁴⁷

A lista ötödik helyén álló Bákai Bálintnak az apját,⁴⁸ Mihályt 1348 és 1371 között többször is megválasztották a megye szolgabírájának.⁴⁹

Szepesi [Bot fia]⁵⁰ Benedek fia, János (6.) esküdtet egyelőre nem tudjuk elhelyezni a Szepesi család leszármazási tábláján.⁵¹ János családja előneve alapján inkább Bihar megyéhez köthető, de a Szabolcs megyei Ebes birtok révén itteni érdekeltségük is volt,⁵² így

³⁵ Engel Pál: *A nemesi társadalom a középkori Ung megyében* Bp., 1998. (Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok 25) 60.; Németh: *A középkori Szabolcs*, 34., 44., 113.

³⁶ Engel: *Ung megye*, 63–64.

³⁷ C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 44.; Engel: *Ung megye*, 64.

³⁸ Arch. 1301–1457. I. 178.

³⁹ C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 49.

⁴⁰ Engel: *Ung megye*, 64.

⁴¹ Genealógia, Gútkeled nem 5. Sárvármonostori ág, 3. tábla: Butkai.

⁴² Arch. 1301–1457. II. 43.

⁴³ Németh: *A középkori Szabolcs*, 42.

⁴⁴ Genealógia, Balogsemjén nem 1. Kállai 1. tábla: semjéni ág.

⁴⁵ Arch. 1301–1457. I. 98.

⁴⁶ Uo. II. 121.

⁴⁷ Uo. I. 183.

⁴⁸ Genealógia, Bákai (Szabolcs m.).

⁴⁹ Szabolcs I. 14–15. (Felmerül, hogy az 1368-ban és 1371-ben szereplő Mihály esetleg Mihály azonos nevű fia.)

⁵⁰ MNL OL DL 42091. [1378]. Köszönöm Németh Péternek az adatot!

⁵¹ Vö. Genealógia, Szepes (Bihar m.).

⁵² Németh: *A középkori Szabolcs*, 68.; ZsO II. 7127., III. 1643., 443. sz.

esküdte feltűnése ezzel is magyarázható. 1409-ben feleségével, Paposi Ördög István leányával, Ilonával a Szatmár megyei Papos birtok egy részébe szerettek volna bekerülni.⁵³

A hetedik esküdte, Gávai Lóránt fia, Lukács a már említett Gútkeled nembeli István bán fia, Pálnak Vid nevű fiától leszármazott Ráskai család tagja.⁵⁴ A listán való feltűnése annak köszönhető, hogy – a Butkaiakhoz hasonlóan – a Ráskaiak is birtokoltak egy részt a Szabolcs megyei Gáván. Lóránt testvérével, Viddel együtt 1393 augusztusában még Bélteki Drág és Balk szatmári alispánjaiként tevékenykedett.⁵⁵

Gúti János fia, Péter (8.) – szintén a Gútkeled nemből – kilétének meghatározása sem tűnik egyszerűnek: a családfán ilyen apa–fiú leszármazással nem találkozunk (ott egy István fia, Péter ismeretes).⁵⁶ Mivel János fia, Péter 1379-től szerepel az oklevelekben,⁵⁷ így adataink fényében a következő megoldás javasolható: Salamon fiának, Jánosnak legalább négy fia lehetett: István, János és Mihály, valamint a szóban forgó Péter.⁵⁸

A következő személy, Kemecei János (9.) beazonosításában sincs könnyebb dolgunk. Itt a problémát az okozza, hogy egy időben két János nevű családtagot ismerünk a Kemecei rokonságban: az egyik Mihály fia, János, a másik Miklós fia, János. Közvetett bizonyítékaink alapján azonban az előbbi Jánost sejtethetjük a listán szereplő személy mögött: Miklós fia, János egyetlenegyszer, 1395-ben szerepel a forrásokban, míg Mihály fia, János évtizedeken keresztül (1366–1422) kimutatható.⁵⁹ Az 1399. évi felsorolásban ugyan szintén az apa megnevezése nélkül szerepel Kemecei János, de a levelesítettek között feltűnik Miklós fia, János testvérének, Simonnak jobbágya is.⁶⁰ Mindez azt jelenti – mivel a család nem osztozott meg kicsiny birtokán –, hogy Miklós fia, János ekkor már nem élt. További közvetett adat az azonosítás mellett, hogy e János biztosan jelen volt a közgyűlésen, mivel október 24-én személyesen szólalt fel, követelve a Semjéniektől az anyja, Katalin révén neki járó leánynegyedét (Katalin apja ugyanis Semjéni Mihály fia, Mihály volt).⁶¹ Természetesen további adatok még módosíthatják feltételezésünket, de a végeredmény szempontjából túl nagy jelentősége nincsen annak, hogy melyikük szerepel a felsorolásban.

⁵³ Lelesz III. 99/182. sz.

⁵⁴ Genealógia, Gútkeled nem 5. Sárvármonostori ág, 6. tábla: Ráskai.

⁵⁵ C. Tóth: Szatmári archontológia, 30. Vö. C. Tóth Norbert: Szász vajda utódainak felemelkedése és bukása. A család vázlatos története 1365–1424 között. In: *A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század)*. Szerk. Hegyi Géza – W. Kovács András. Kolozsvár, 2012. (Erdélyi Tudományos Füzetek 277) 141–142.

⁵⁶ Genealógia, Gútkeled nem 6. Farkas ága 1. tábla: elágazás.

⁵⁷ Szabolcs I. 174. 691. sz. [1379.]; Bereg 58. 107. sz. [1388.]; C. Tóth Norbert: *Szabolcs megye hatóságának oklevelei II. (1387–1526)*. Bp.–Nyíregyháza, 2003. (A nyíregyházi Jósza András Múzeum Kiadványai 53) (= Szabolcs II.) 20. 7. sz. [1390.]

⁵⁸ Genealógia, Gútkeled nem 6. Farkas ága 1. tábla: elágazás. Vö. C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 182. (A családfán János fia, János nem szerepel.) Nem mondhatni, hogy a családfa tisztázott lenne.

⁵⁹ C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 190.

⁶⁰ ZsO I. 5990. sz.

⁶¹ MNL OL DL 66845. Vö. Genealógia, Balogsemjén nem 1. Kállai 1. tábla: semjéni-ág.

Anarcsi László fia, János (10.) esküdt szintén a Gútkeled nemzetségből származik, forrásainkban a Zemplén megyei birtokuk után Bacskai néven is szerepelnek,⁶² a szabolcsi esküdtök között anarcsi birtokrészének köszönhetően szerepelhet. Más tisztségét nem ismerjük.

A következő (11.) esküdt neve, Csobajai Dezső fia, Jakabé a Zsigmond-ellenes felkelés kapcsán már előkerült. Az ősei két évszázaddal korábban még Bereg [Borsova] megyei várjobbágyok voltak és vásárlás útján jutottak a Szabolcs megyei Csobaj és Lök,⁶³ majd később, 1395-ben, adomány révén Tardos birtokába.⁶⁴ Jakab korábban, 1367 és 1369 között – habár az azonosítás nem kétségtelen, de több mint valószínű – Bebek Miklós szabolcsi alispánja volt.⁶⁵ 1403-ban Debrői István oldalán csatlakozott a lázadáshoz, amelynek következtében birtokrészeit elkobozta a király.⁶⁶ Valamikor az 1400-as évek közepén hunyt el.⁶⁷

Az utolsó, 12. helyen ismét egy Gútkeled nemből származó személy, Bátori Szaniszló található, aki a család Jagelló-korban kiemelkedő somlyói vagy Szaniszlófi ágának az „ős-apja”.⁶⁸ Szaniszló 1382 és 1389 között többször is udvari lovagként szerepel,⁶⁹ azaz ekkoriban a királyi udvarban szolgált. Neki más tisztségéről nem tudunk, de apja, László 1352 és 1361 között szabolcsi ispán,⁷⁰ testvére, György pedig Lackfi István nádor familiárisaként 1387-ben szabolcsi alispán, míg 1391-ben aradi ispán volt.⁷¹ (Valószínűleg ez utóbbi esetben is valakinek a helyetteseként működött.)

A tizenkét esküdt közül tehát ötven a Gútkeled nemzetség valamelyik ágából, egy-egy ülnök pedig az Aba, illetve a Balogsemjén nemzetségből származott. A fennmaradó öt családból tősgyökeres Szabolcs megyeinek csak Bákai és Kemecei tekinthető, a Csicseriek – noha magukat e megyéből eredeztették – ekkor már inkább Ung megyeinek számítottak. A Csobajai, mint láttuk, beregi, a Szepesi pedig bihari illetőségű familia volt. Az 1393-as „pillanatképet” érdemes összevetni két másikkal, az 1399.⁷² és 1435.⁷³ évi esküdt ülnöki névsorral. A három listában szereplő személyek, illetve a cserélődésük révén némi fogalmat alkothatunk a megye vezetőrétegének összetételéről (azaz kit fogadtak el a megyebeli nemesek szószólóik gyanánt). A három időpontban keletkezett ülnöki névsorok neveit származásuk alapján egy táblázatba foglaltam (lásd 1. táblázat): az első csoportba az Árpád-kori nemzetségekből származó, a másodikba a Szabolcs megyei, a harmadikba pedig a más megyékben „őshonos” családok kerültek. Az egyes csoportokat tovább bontottam nemzetségekre, illetve megyékre.

⁶² Genealógia, Gútkeled nem 5. Sárvármonostori ág, 8. tábla: Bacskai (Anarcsi, Tegzes). Vö. a nevénel idézett adatokkal. ZsO I. 908., 3750. sz.

⁶³ Németh: *A középkori Szabolcs*, 56., 124.

⁶⁴ Uo. 188.

⁶⁵ Arch. 1301–1457. I. 184.

⁶⁶ ZsO I. 3552. (Csobaj és Lök), 3975. sz.

⁶⁷ Genealógia, Csobajai (Szabolcs m.).

⁶⁸ Uo. Gútkeled nem 1. Rakamazi ág 4. tábla: Bátori (somlyói); C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 172.

⁶⁹ Arch. 1301–1457. I. 487.

⁷⁰ Uo. I. 184.

⁷¹ Uo. I. 185., 98.

⁷² C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 126–131. A listában szereplő Anarcsi László fia, Mátyás (129.) tévesen várjobbágyi eredetűnek tüntettem fel, valójában a Gútkeled nembeli Anarcsi család tagja volt.

⁷³ C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 131–134.

1. táblázat. Az ülnöki listákban szereplő személyek származása

Év	Árpád-kori nemzetség						Szabolcs megyei	Más megyebeli			
	Aba	BS	GK	HP	Péc	Tomaj		BE	BI	U	ZP
1393	1	1	5	0	0	0	2	1	1	1	0
Össz.	7							3			
1399	0	1	3	1	1	1	4	1	0	0	0
Össz.	7							1			
1435	0	0	4	1	1	0	4	0	0	1	1
Össz.	6							2			

A táblázat rövidítései: BS = Balogsemjén, GK = Gútkeled, HP = Hontpázmány, BE = Bereg, BI = Bihar, U = Ung, ZP = Zemplén.

Az esküdt névsorokban szereplő személyek megoszlása az 1393 és 1435 között eltelt három évtizedben első ránézésre nem sokat változott. Az Árpád-kori nemzetségekből származó családok aránya érdemben nem mozdult el, a felét adták a tizenkettes listának, egyedül az úgynevezett szabolcsi családok száma emelkedett a más megyebeliek rovására. Az 1393-as helyzethez képest 1399-re az Aba nembeliek eltűntek (Debrői országos tisztségbe került), a Gútkeled nembeliek elvesztették relatív többségüket, míg három, eddig nem szereplő nemzetség is felkerült a megyei „ranglistára”. Három évtizeddel később a kép annyiban módosult, hogy a Balogsemjén és Tomaj nemzetség kiesett a megyebeli nemesség bizalmából,⁷⁴ míg az 1399-ben újnak számító Hontpázmány és Péc nembeliek megtartották pozíciójukat. A kép tehát összességében meglehetősen statikusnak mondható. Ha azonban az egyes családok szintjére tekintünk, akkor egy kicsit más kép bontakozik ki előttünk (lásd 2. táblázat; a csak egyszer-egyszer feltűnő nemzetségeket jelen esetben nem vettem figyelembe).

2. táblázat. Az egyes nemzetségeket képviselő családok/személyek

	1393	1399	1435
GK	Gávai (Butkai) Keszeg István Gávai (Ráskai) Lukács Gúti Péter (János fia) Anarcsi János (László fia) Bátori Szaniszló	Szakolyi Imre (János fia) Gúti Pál (Mihály fia) Anarcsi Mátyás (László fia)	Bátori István (Szaniszló fia) Kisvárdai Pelbárt (Domokos fia) Szakolyi Bereck (Imre fia) Gúti András (Péter fia)
BS	Kállói Mihály	Semjéni Miklós (Lökös fia)	-
HP	-	Petri Ders László (László fia)	Petri Ders Benedek (László fia)
Péc	-	Ibrányi Zsoldos Miklós	Ibrányi Gergely (Zsoldos Miklós fia)

⁷⁴ A Balogsemjén nembeli Semjéni/Kállói családnál ez szó szerint értendő. Vö. C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 133.

A három névsort összevetve jól látszik, hogy a legnagyobb fluktuáció a Gútkeled nemzetségbeli családoknál figyelhető meg. A két, Gáván is birtokos Zemplén megyei család hiánya orientációjuk változásával magyarázható, helyükre a megyében birtokos Szakolyiak kerültek. Feltűnő még, hogy mind rövid, mind pedig hosszú távon milyen sok rokon (Gútiak), sőt közvetlen, apa-fiú (Bátori, Gúti, Szakolyi, illetve Petri és Ibrányi) vagy testvéri (Anarcsi) kapcsolattal találkozunk az egyes tagok között. Ez egyértelműen arra utal, hogy a szóban forgó családok megőrizték helyüket a megye társadalmi hierarchiájában. Ha az úgynevezett szabolcsi családokat vizsgáljuk ugyanezen szempont alapján (lásd 3. táblázat), akkor egyfelől sokkal több változást láthatunk, másfelől viszont szintén az állandóságot figyelhetjük meg: a családok száma 1393-hoz képest megkétszereződött, ugyanakkor a listán feltüntetett családok fele a következő alkalommal is szerepel. A Pazonyiak egy testvérpár révén vannak jelen az 1399. és 1435. évi névsorban, ám még őket is felülmúlják a Kemecesek. A család a klasszikus egytelkes nemesek közé tartozott, és első látásra nemcsak feltűnésük meglepő 1393-ban, hanem későbbi folyamatos szereplésük is.⁷⁵ A birtokok hiányát, illetve az abból kieső jövedelmek pótlását hivatalok vállalásával pótolták, így a Kemecesei rokonság tagjait szerte az országban megtaláljuk: van köztük nyitrai és barsi,⁷⁶ továbbá máramarosi⁷⁷ és ugcsoi alispán,⁷⁸ valamint természetesen szabolcsi szolgabíró és választott nemesi esküdt is.⁷⁹

3. táblázat. Az úgynevezett szabolcsi családokat képviselő személyek

1393	1399	1435
Bákai Bálint Kemecesei János (Mihály fia)	Ördögházi Ördög János Kemecesei János (Mihály fia) Pazonyi Benedek (Dénes fia) Sényői György (Pál fia)	Földesi Nagy Benedek Kemecesei László (János fia) Bökényi Farkas Kelemen Pazonyi Mátyás (Dénes fia)

Mindezek után térjünk át a levelesítettek neveire (a nevüket lásd a Függelékben, az adatokat pedig a 4. táblázatban). A listában összesen nyolcvanhét személyt ítéltek el, a legtöbbjüket rablásért (50 fő – 57 százalék), pontosan harmadukat tolvajlásért (29 fő), illetve elenyésző számban tolvajok befogadásáért (5 fő – 6 százalék). Három személyt (3,4 százalék) szintén tolvajlásért, de őket, mivel már ismeretlen helyre távoztak, kóborlóknak, szökésben lévőknak nevezték (*fur vagabundus*). A levelesítettek nagy többsége jobbágy (76 százalék), közel negyede (24 százalék) azonban nemesi jogállású.⁸⁰ Ezek az ará-

⁷⁵ Rádásul Kemecesei János anyja Semjéni Mihály szatmári alispán volt. Vö. MNL OL DL 66845.; Genealógia, Balogsemjén nem 1. Kállai 1. tábla: semjéni-ág, C. Tóth N.: Szatmári archontológia, 28. (Helytelenül Ubul fiaként.)

⁷⁶ Magyarország világi archontológiája 1458–1526. II. Megyék. Szerk. C. Tóth Norbert et al. Bp., 2017. (Magyar Történelmi Emlékek. Adattárak) (= Arch. 1458–1526. II.) 48., 167–168.

⁷⁷ Arch. 1301–1457. I. 127.

⁷⁸ Arch. 1458–1526. II. 298–299.

⁷⁹ Uo. 250., 252.

⁸⁰ A jegyzékben a nevek mellett csak a „jobbágy” (*iobagio*) megjelölés szerepel, ebből következően, akiknek neve mellett ezt nem tüntették fel, nemesnek tekintetem. Némi bizonytalanság azonban fennáll ennek helyes-

nyok az egyes bűneseteknél is visszaköszönnek. Megjegyzendő, hogy a névsorban egyetlen nő neve sem szerepel, illetve az elkövetett bűnök is meglehetősen egyhangúak, vagy éppen nem részletezték azokat számunkra.⁸¹ Ezzel szemben az 1435. évi levelesítő jegyzékben a fentiek mellett hamis oklevél- és pecsétkészítővel, álvámszedővel, valamint paráznákkal is találkozni, jóllehet az elkövetők között ekkor sem volt egyetlen nő sem.⁸²

4. táblázat. Az 1393-ban levelesített gonosztevők jogállás és elkövetett cselekmény szerinti megoszlása

	Nemesek			Jobbágyok			
	tolvaj [fur]	rabló [fur et lator]	tolvajrejtegető [hospes furum]	tolvaj [fur]	rabló [fur et lator]	tolvajrejtegető [hospes furum]	kóbor tolvaj [fur vagabundus]
Összesen	7	13	1	22	37	4	3
	21			66			
	87						

A levelesített nemesek tizenhat családból, legtöbben, hárman az Ártánházi, ketten-ketten a Báji, Egyeki és Szentmiklósi famíliából kerültek ki. A jobbágyok lakhelyük⁸³ szerint tizenkilenc településről származtak, de megjegyzendő, hogy sokuk – főleg a nemesek *famulusai* – esetében nem tüntették fel azt (lásd 5. táblázat). A negyven, település alapján besorolható jobbágy közül a legtöbb ura a Bátorai család két ága (14 fő) és a Kállói család (9 fő) volt. A lakhely nélkül levelesített *famulusok* esetében is hasonló képpel találkozunk, a különbség mindössze annyi, hogy a Bátoriak (11 fő) mellett ezúttal a Gyulaházi (4 fő) és a szintén Gútkeled nemzetségből származó Rakamazi családot (2 fő) találjuk.

5. táblázat. Az 1393-ban levelesített jobbágyok lakhely szerinti megoszlása

Birtokos	Település	Fő	Famulus	Összesen	A birtokos levelesített-e?
Anarcsi cs.	-	-	1	1	nem
Apagyai cs.	-	-	1	1	igen: János fia, János

ségét illetően, a listában szereplő egyik – az előbbi szempont alapján – nemesnek tekintett személyről ugyanis egy következő évben kiadott oklevélben azt állítják, hogy nem nemes (*ignobilis*). Az oklevélben szereplő másik két személyből „másfél” neve szintén megtalálható a levelesítő jegyzékben, az egyiküknek azonban nem azonos a keresztnéve (ZsO I. 3379. sz.). Sajnos, mivel az oklevél eredetije lappang, könnyen lehet, hogy másolási hibáról van szó, a többi „nemesről” ugyanis lehet bizonyítani, hogy valóban annak a családnak a tagjai, amelyek nevének szerepelnek. Az oklevélben írtakról alább (lásd a 89. jegyzetet) még szó lesz.

⁸¹ Vö. Tringli: Jagelló-kori levelesítő jegyzék, 17.

⁸² Solymosi: Gonosztevők lajstroma, 141.

⁸³ A birtokosok és birtokok azonosítását Németh Péter: *A középkori Szabolcs megye települései* című munkája alapján végeztem el.

Birtokos	Település	Fő	Famulus	Összesen	A birtokos levelesített-e?
Bátori János (Péter fia)	Bátor Levelek Pócs	7 4 1	10 + officiális	22	nem, de az oficiális igen: Császári Szele Péter
Bátori György (László fia)	Bátor Léta	1 1	1	3	nem
Bólyi (Zemplén m.) cs.	Győr	2	-	2	nem
Cudar cs.	Tas	1	-	1	nem
Egyeki cs.	Debrecen	2	-	2	igen: Illés fiai, István és Lukács
Gúti cs.	Gút	1	-	1	nem
Gyulaházi cs.	-	-	4	4	igen: László fia, János
Kállói cs.	Bír Kállói Semjén	3 2 4	-	9	igen: Lökös fia, János
Károlyi (Szatmár m.) cs.	Olcsva Ömböly	1 1	-	2	nem
Keleznyői/Kenézliői cs.	Keleznyő	2	-	2	nem
Lónyai (Bereg m.) cs.	Namény	1	-	1	nem
Palotai (Bihar m.) cs.	Fancsika	1	-	1	nem
Panyolai cs.	-	-	1	1	igen: László fia, István
Petri cs.	Petri	1	-	1	nem
Rakamazi cs.	Miske/Mikse	3	2	5	nem
Szakolyi cs.	Adony	1	-	1	nem
Összesen		40	20	60	

Jóllehet az 1393. évi levelesítő jegyzék összehasonlítása az 1435-össem lenne érdektelen, de célravezetőbb ezt az időben közelebbivel tennünk. Az 1399. évi lajstrom ugyanis nemcsak időben, hanem tartalmában is közelebb áll az általunk feldolgozotthoz. A bírói közgyűlést ezúttal a megye ispánja, Kusalyi Jakcs György tárnokmester tartotta királyi parancsra, csak Szabolcs megye részére, aki a július 14-én kezdődött gyűlés utolsó napján, 28-án⁸⁴ bocsátotta ki az ítéletlevelet.⁸⁵ A levelesítettek névsora összesen huszonnyolc nevet tartalmaz, közülük tizenheten tolvajlásért, mindössze ketten rablásért, négyen pedig tolvajok bűntudatáért kerültek bele, míg öten már megszöktek (*vagabundus*) az igazságszolgáltatás elől (lásd 6. táblázat). A névsorban csakúgy, mint az előbbiben, egyetlen nőt sem találunk, és az elkövetett bűnök terén sem történt változás. Ugyanakkor a nemes, illetve jobbágyszármazású bűnözők aránya jelentősen módosult a nemesek „javára”: az

⁸⁴ C. Tóth: *Szabolcs megye működése*, 115–116.

⁸⁵ ZsO I. 5990. sz.

elítéltek harmada került ki közülük. A bűnök típusai nagyjából követik a származás szerinti arányokat, de meglepő módon a jobbágyok közül egyetlenegy sem vádoltak rablással. Ugyanakkor az 1393. évhez képest növekedett a tolvajoknak szállást adók, valamint a szökésben lévő tolvajok aránya, illetve ez utóbbiak száma is.

6. táblázat. Az 1399-ben levelesített gonosztevők jogállás és elkövetett cselekmény szerinti megoszlása

	Nemesek			Jobbágyok			
	tolvaj [fur]	rabló [fur et lator]	tolvajrejtegető [hospes furum]	tolvaj [fur]	rabló [fur et lator]	tolvajrejtegető [hospes furum]	kóbor tolvaj [fur vagabundus]
Összesen	7	2	1	10	0	3	5
	10			18			
	28						

A levelesített nemesek, noha arányuk magasabb volt, mégis kevesebb családból kerültek ki: hét – egy-egy Békés, illetve Szatmár megyei – család tíz tagja szerepel a listán: a legtöbben, hárman a Földesi előnevű, talán rokonság, ketten pedig a Perkedi család tagjai közül.⁸⁶ Az 1393. évi jegyzékkel szemben a jobbágyok – kivéve a kóbor tolvajok – mind-egyikének tudható a lakhelye: ketten-ketten Kállón és Kocson⁸⁷ laktak, a maradék kilenc jobbágy pedig ugyanennyi különböző faluban élt (lásd 7. táblázat).

7. táblázat. Az 1399-ben levelesített jobbágyok lakhely szerinti megoszlása

Birtokos	Település	Fő	A birtokos levelesített-e?
Anarcsi/Cudar cs. (átköltözött)	Pályi	1	nem
Apáti Kopócs cs.	Apáti	1	nem
Bogdányi cs.	Bogdány	1	nem
Fügedi/Upori cs. (átköltözött)		1	nem
Kállói cs.	Kálló	1	nem

⁸⁶ ZsO I. 5990. sz.

⁸⁷ A település azonosítása bizonytalan, a forrásban a következő áll: „Petrum dictum Kothor et Stephanum sartorem iobagiones domini episcopi ecclesie Syrimiensis in possessione Kuch residentes fures...” ZsO I. 5990. sz.; MNL OL DL 53040. Az oklevélben szereplő „Kuch” nagy valószínűséggel a Szabolcs megyei Kocs településsel azonos (lásd Németh: *A középkori Szabolcs*, 112.), amely 1388 elejéig királyi birtok volt, ekkor Zsigmond király csereképpen az Abafalvi és Kisvárkonyi családoknak (Gömör m.) adta (*Az Abaffy család levéltára 1247–1515. A Dancs család levéltára 1233–1525. A Hanvay család levéltára 1216–1525.* Ila Bálint kézírata alapján sajtó alá rendezte Borsa Iván. Bp., 1993. [A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 23] 17. 13. sz.), akiknek utódai 1465-ben még birtokolták (uo. 23. 32. sz.). A szerémi püspökséget 1399-ben Ludányi Tamás viselte (Arch. 1301–1457. I. 74.), így egyelőre megfajthetetlen, miképpen volt a birtokában Kocs birtok (egy része).

Birtokos	Település	Fő	A birtokos levelesített-e?
Kemecsei cs.	Kemecse	1	nem
Ludányi Tamás szerémi püspök	Kocs	1	nem
Ohati cs.	Ohat	1	nem
Rakamazi cs.	Kemecse	1	nem
Téti cs.	Újfalu	1	igen: Lukács fia, Gábor
Zselizi cs.	Nyíregyháza	1	nem
Összesen:		13	

A bűnözők nevének közismertté tételével, kihirdetésével megnyílt az út felelősségre vonásuk előtt, ám ez a jelek szerint már ekkor sem járt mindig sikerrel. Az 1399. évi lajstromba ugyanis két olyan személy neve is bekerült, akiket már az 1393. évi gyűlésen is elítéltek. Az egyikük Szentmiklósi Terle János szabó fia, Miklós, akit 1393-ban még testvérével együtt, 1399-ben viszont már egyedül mint tolvajt levelesítették. A másik Esztári vagy Sztári [Antal fia Imre fia] Balázs, akit 1393-ban rablóként, 1399-ben ellenben tolvajként vettek fel a listába. E két adat, amellet, hogy hat év alatt sem sikerült ügyüket elintézni, arra is figyelmeztet, hogy a nevek mellett szereplő tolvaj és rabló kitétel nem feltétlenül következetesen tüntették fel (persze a végeredmény szempontjából ez nem sokat számított).

Ugyanakkor a levelesítettek számára az ítéletlevél kiadása korántsem az utolsó lépés volt az akasztófa felé vezető úton.⁸⁸ A jegyzékben szereplőknek vagy éppen uraiknak a későbbiekben még lehetősége nyílt egyezség, illetve „közmunka” útján elhárítaniuk a fejük-ről a főbenjáró ítéletet. Pontosan ez történt három tolvajnak, illetve rablónak kihirdetett személlyel is: Bátori Péter fia, János fél évvel később kegyelmet kért és kapott három familiárisa részére, akiket az októberi közgyűlésen levelesítettek. Apagyi János fia, János, valamint Szovaj[i] Sebestyén és Macska [fia] András azonban azzal a feltétellel nyerték vissza szabadságukat, hogy Bátorival együtt részt vesznek a nádor vezetésével az ország alsó részeire induló hadjáratban és abban legalább két hónapig saját költségükön katonáskodnak.⁸⁹

A tanulmányban elemzett oklevél, illetve általánosságban a levelesítő jegyzékek több szempontból is fontosak számunkra. Ha elegendő számban és nem mellékesen jó idő-eloszlásban maradtak korunkra, segítségükkel az adott megye nemesi társadalmában zajló folyamatok jól nyomon követhetők és könnyebben feltárhatók. Ez az oklevéltípus emellett egy sajátos világba is bepillantást nyújt, abba, amelyben „keverednek” egymással a ne-

⁸⁸ Tringli: Jagelló-kori levelesítő jegyzék, 11-14., 21.; Solymosi: Gonosztevők lajstroma, 141.

⁸⁹ ZsO I. 3379. sz. [1394. április 24.] Az eredetije lappang, a másolat alapján készült regesztában „Stephanum Zouay” áll, amely valószínűleg elírás a „Sebastianum Zouay” helyett. A másik név a levelesítő jegyzékben „Andream filium Machka”, az oklevél regesztájában pedig „Andream Macica” alakban szerepel. E napon, 1394. április 24-én a király egy Zemplén megyei közgyűlésen történt ügyben is kibocsátott oklevelet. Lásd ZsO I. 3377. sz.

mesi és jobbágyi jogállású személyek: a bűnözés mindennapjaiba. Az ítéletlevélbe foglalt levelesítettek listája természetesen számos egyéb szempontból (például ragadványnevek, foglalkozások) is vizsgálható, de azok már egy másik tanulmány témáját szolgálthatják.

Függelék

1393. október 28. Karász mellett.

Ilsvai Leusták nádor és fejéri ispán Szabolcs és Bereg megye részére királyi parancsra és hivatali kötelezettsége okán tartott közgyűlésén ítéletlevelébe foglalja a szabolcsi ispán és a szolgálóirák, valamint az esküdt ülnökök által levelesített megyebeli gonosztevőkről készült lajstromot.

Szakadozott papíron, a hátlapján egy pecsét nyomával. MNL OL DL 105551. (Zichy cs. zsélyi lt.)

Nos, Leustachius de Ilsva regni Hungarie palatinus et comes Albensis memorie commendamus, quod cum nos regia celsitudo multiplicatis malefactoribus et regni sui depredatoribus inter ceteros regni sui comitatus ad comitatus de Zaboch et de Beregh pro celebranda congregatione generali sua regia auctoritate nostrique palatinatus officii debito requirente destinasset nosque universitati nobilium et alterius cuiusvis status et condicionis hominum eorundem comitatum pro conpesscendis furibus et latronibus ac quibuslibet malefactoribus extirpandis cuilibetque querulanti iustitia impendenda congruenti feria secunda proxima ante festum Beati Galli confessoris prope villam Karaz celebrassemus congregationem generalem in ipsaque congregatione nostra per universitatem nobilium predicti comitatus de Zabouch Stephanum de Debreu, Paulum dictum Ormos de Checher, Stephanum dictum Kezegh de Gava, Mychaelem germanum Ubul de Kallo, Valentinum de Baka, Iohannem filium Benedicti de Scepus, Lucasium filium Lorandi de dicta Gava, Petrum filium Iohannis de Guth, Iohannem de Kemeche, Iohannem filium Ladislai de Anarch, Iacobum filium Deseu de Chobay et Stanizlaum de Bator pro iuratis assessoribus petivissemus nobis assignari, tandem iidem iurati assessores unacum magistro Stephano filio Jakch comite, item Gregorio de Bakta, Iohanne filio Pauli de Ibran, Iohanne filio Petri de Panyla et Demetrio filio Andree de Enyk iudicibus nobilium dicti comitatus de Zaboch ad fidem eorum Deo debitam fidelitatemque domino nostro regi et sue sacre corone regie conservandam pro dicenda veritate et iustitia observanda in eo, ut cunctis iustitiam observarent, veritatem non obprimerent falsitatemque non rectificarent, sed quoslibet malefactores nobis nominatim enararent, tacto dominice crucis ligno nobis prestitam habito inter se deliberativo tractatu Stephanum et Nicolaum germanos Iohannis sartoris dictos Terle de Zenthmiklos fures, Stephanum et Lucam filios Elie de Enyk fures et latrones, Iacobum filium Iohannis de Bay furem et latronem, Paulum Byro filium Iacobi dictum de Verthus, Gregorium filium Thome in Debrechen residentes famulos eorundem Stephani et Luce fures et latrones, Georgium filium Iohannis sartoris famulum Nicolai filii Leukus de Kallo, Paulum dictum de Zalach et Iohannem dictum Vas

famulos Ladislai filii Elie de Rakamaz fures et latrones, Mychaelem de Bwl furem et latronem, Iohannem filium Ladislai de Gyulahaza furem et latronem, Nicolaum dictum Kontra, Iohannem Magnum, Nicolaum dictum Kopo et Gregorium filium Petheu famulos eiusdem Iohannis fures et latrones, Iohannem filium Iohannis de Apagh, Stephanum filium Ladislai de Panyla fures et latrones, Andream filium Machka famulum ipsius Iohannis furem, Thomam Magnum et alterum Thomam dictum Tankadeak famulos eiusdem Stephani filii Ladislai fures et latrones, prefatum Nicolaum filium Leukus de Kallo furem et latronem, Ladislaum et Blasium dictos Logou, Georgium Crispum dictum de Ianusy et Iacobum Parvum in Semyen residentes, Andream dictum Vrdugh et Paulum dictum Havaselvey famulos eiusdem Nicolai fures et latrones, Nicolaum filium Thome de Kerch furem et latronem, Blasium de Star furem et latronem, Petrum dictum Zele de Chazar officialem Iohannis filii Petri de Bator in villa Levelek constitutum furem et latronem et Petrum dictum de Levelek ibidem residentem famulum et iobagionem eiusdem Iohannis filii Petri furem et latronem, Ladislaum et Anthonium filios Abrahe ceci in eadem Batur residentes famulos ipsius Iohannis fures et latrones, Gregorium et Sebastianum dictum Zovay, Stephanum dictum Konak,⁹⁰ Andream Magnum, Ladislaum dictum de Gegen, Iacobum Magnum, Petrum cocum, Nicolaum dictum Nehez et Georgium filium eiusdem ac Ladislaum dictum⁹¹ de Vezleu famulos et iobagiones eiusdem Iohannis filii Petri fures et latrones, Andream filium Nicolai de Zygeth furem et latronem, Ladislaum filium Luce in villa Leta residentem, Eliam teloniatorem famulos Georgii filii Ladislai de Bator fures et latrones, Georgium teloniatorem in eadem Bator commorantem hospitem furum prefati Georgii iobagionem, Andream dictum Fystos furem vagabundum, Ladislaum de Magh furem et latronem, Mathiam Magnum famulum Pauli filii Mychaelis de Guth in eadem Guth residentem furem, Petrum dictum Sos iobagionem Ladislai filii Symonis in Olchva residentem furem, Blasium dictum de Debrechen, Laurentium dictum Mayor, Ladislaum dictum Zavay iobagiones et familiares Ladislai filii Elie in possessione eiusdem Mykse commorantes fures et latrones, Kosa dictum Quandan ac Iohannem et Gallum filios Stephani dictos de Hadaz, necnon Barta iobagiones prefati Iohannis filii Petri in dicta villa Bator residentes hospites furum, Blasium et Gregorium filios Kuchka iobagiones Perbardi filii Ladislai in possessione eiusdem Gewr vocata residentes fures, Georgium Magnum iobagionem Petri filii Iohannis in villa Keleznyew residentem furem, Stephanum Nigrum iobagionem Nicolai filii Iohannis de dicta Keleznyew in eadem residentem furem, Nicolaum Crispum teloniatorem et Georgium filium Iacobi sartoris iobagiones Stephani filii Leukus in dicta Kallo residentes fures, Paulum dictum Kochio iobagionem Nicolai et Iohannis filiorum Sandrini in possessione eorundem Petry residentem furem, Mathiam dictum Cheh iobagionem Iohannis filii Petri in possessione eiusdem Poch vocata residentem furem, Stephanum dictum Peech et Petrum Cheplen appellatum fures vagabundos, Ladislaum dictum Possar in villa Levelek predicta⁹² annotati Iohannis filii Petri residentem

⁹⁰ A szó után „And [...]” talán törölve.

⁹¹ Utána a következő sor elején még egyszer *dictum*.

⁹² Az eredetiben *predictam*.

furem, Anthonium dictum Kakas de Artanhaza furem, Petrum filium Abrahe de Zuth furem, Iacobum, Cosmam et Iohannem filios Dominici carpentarii famulos prefati Nicolai filii Leukus in possessione eiusdem Byr vocata commorantes fures, Benedictum dictum Rudas iobagionem Georgii dicti Zudar in possessione eiusdem Taas nominata residentem furem,⁹³ Blasium fistulatorem iobagionem Emerici de Zakul in possessione eiusdem Ado[n] [a]ppellata residentem furem, Iohannem filium Iacobi de Bay hospitem furum, Paulum dictum Chegle filium Benedicti similiter Chegle appellati iobagionem Iohannis filii Petri [in posse]ssione eiusdem Bator predictam residentem furem, Tankath et Mychaelem dictum de Zala iobagiones Iohannis filii Petri in possessione ipsius Levelek predicta residentes fures, Blasium dictum Bonch iobagionem Ladislai et Andree filiorum Marhardi in possessione eorundem Embul vocata residentem furem, Anthonium dictum Eb iobagionem Stephani filii Iohannis in possessione eiusdem Nomen appellata residentem furem, Blasium dictum Zalacha iobagionem Ladislai filii Mychaelis filii Chybak in possessione eiusdem Fanchyka residentem furem, Petrum claudum de Artanhaza furem, Thomam filium Benedicti de eadem Artanhaza furem, Georgium dictum Zombor de Leve furem, Stephanum dictum Fulo iobagionem Iohannis filii Thome de Anyarch furem pro publicis furibus et latrocinibus ac malefactoribus notoriis nominantes ad debitam vindictam prescriptorum subportandam nobis in eorum registro assignarunt. Qui quidem prescripti malefactores in sue culpabilitatis iudicium a facie iuris et iustitiae se penitus absentantes ad eandem congregationem nostram venire vel mittere et iuri parere non curarunt. Unde nos simul cum predictis vicecomite ac iudicibus nobilium ac iuratis assessoribus pari arbitrio eosdem prescriptos nominatos in capitali sententia et in amissione omnium possessionum, proprietatum et bonorum suorum ubilibet existentium vigore presentium decernimus et commisimus convictos extitisse, et ne ipsorum prescriptorum malefactorum numerus⁹⁴ augetur, sed ipsi de regno penitus evellerentur, commisimus, ut ubicunque et apud quoscunque tam in tenetis castrorum et civitatibus, quam in villis regalibus et reginalibus ac possessionibus nobilium iidem prescripti malefactores aut singillatim quispiam eorundem per quoscunque vel per quemcunque poterunt reperiri, extunc eosdem quilibet interficiendi, suspendendi et quolibet supplicio feriendi ac bona et res eorundem quaslibet pro se habendi et reservandi liberam habeat facultatem, nec quispiam ex proximis et generationibus eorundem proscriptorum ullo unquam tempore ratione interfectionis ac rerum et bonorum eorundem ablationis materiam valeant suscitare questionis aliqualem, preterea quicunque nobilium vel alterius cuiusvis status et condicionis hominum ipsis prescriptis malefactoribus hospitalitatem prebuerint, penam eorundem prescriptorum subportabunt. Datum sedecimo die congregationis nostre predictae in loco memorato, anno Domini millesimo CCC^{mo} nonagesimo tertio.

⁹³ Utána Nicolaum fist kihúzva.

⁹⁴ Az eredetiben *numerus*.